

TÓTH ENDRE¹
ARNOLD SCHÖNBERG (SCHOENBERG) 150
(Bécs, 1874. IX. 13.- Los Angeles, 1951. VII. 13.)

Arnold Schönberg kedvelte a teniszt
(<https://www.wqxr.org/story/when-gershwin-and-schoenberg-played-tennis-together/>)

PÉNTEK TIZENHARMADIKÁ – ARNOLD SCHÖNBERG 150

Triszkaidekafóbia – ez a hivatalos elnevezése a **13**-as számtól való rettegésnek. Ebben szenvedett Arnold Schönberg is, az új bécsi iskolaként emlegetett zeneszerző műhely atyja, a 20. századi zenetörténet egyik legmeghatározóbb alakja. Vicc is szól arról, hogy ezért alakította ki saját kompozíciós eljárását, a dodekafóniát, azaz a tizenkétfokú technikát – hiszen ott már tizenhármának helye nincs. De hogy tovább menjünk (és ez nem vicc), a kottáiban a **13**. ütem helyett inkább 12a-t írt, operáját pedig, a Mózes és Áront a helyes Moses und Aaron írásmód helyett Moses und Aronnak írta, nehogy **13** legyen a betűk száma. A sors fintora, hogy szeptember **13**-án született, 1874-ben, vagyis épp 150 éve. Akkor ez a nap vasárnapra esett, viszont ami ennél is kegyetlenebb, hogy péntek **13**-án hunyt el, 1951. júliusában. Ekkor volt 76 éves. $7+6=13$. A születésnapján az asztrológus Oskar Adler figyelmeztette is, hogy az év különösen veszélyes lesz számára. A már említett július **13**-án egész nap az ágyban feküdt, betegen és leverten. Ha hihetünk a korabeli beszámolóknak, **13** perccel éjfél előtt hunyt el.

---

¹ Tóth Endre zenetörténész, szerkesztő Facebook emlékezése 2024. IX. **13**-án jelent meg.

Arnold Schönberg

A zord külső mögött egy támogató, kedves ember bújt meg, aki – miután 1933-ban az Egyesült Államokba emigrált és Los Angelesben telepedett le –, George Gershwinnel rendszeresen összejárt teniszezni (és amint a mellékelt ábra mutatja, nemcsak vele, hanem fiatalokkal is szívesen játszott). Egyszer Gershwin megkérte őt, hogy adjon neki zeneszerzés órát. Schönberg azt válaszolta: „Mire taníthatnálak én, amikor már egy elsőrangú Gershwin vagy? Miért csináljak belőled egy másodrangú Schönberget?” Gershwin erre állítólag azt mondta, hogy szeretne valami egyszerűt írni, például egy kvartettet Mozart stílusában. Mire Schönberg: „Én minden vagyok, csak nem egyszerű.”

Valóban, Schönberg zenéje nem adja magát könnyen, én azonban meglehetősen fiatalon rátaláltam – bár későn kezdtem zenével foglalkozni, hiszen tizenkét évesen kaptam első zongoraórámat –, mivel a Glenn Gould iránti rajongásom mentén kezdtem el ismerkedni a repertoárral, aki pedig a komponista valamennyi zongoraművét és dalát lemezre vette. Az első mű azonban, amelyet meghallgattam tőle – a nyíregyházi megyei könyvtárban – az Egy varsói menekült volt, amely óriási hatást gyakorolt rám: a hideg futkosott a hátamon, amikor megszólalt az alig hétperces kantáta végén a Smá Jiszróel. Aztán konzis koromban egyik évben elhatároztam, hogy Bartók vagy más magyar zongoramű helyett 20. századi darabként Schönberg op. 33a jelzésű zongoradarabját játszánám vizsgán, és nem is sikerült rosszul. Később pedig lenyűgözve olvastam Thomas Mann Doktor Faustusát, amelynek főhőse, Adrian Leverkühn tulajdonképpen a schönbergi dodekafóniát „találta fel”. A többi ezután, főleg a Zeneakadémián, már jött magától.

Jóllehet, Schönberg zenéje sosem lesz mindenkié, vannak eszméletlenül szép és hihetetlenül katartikus művei. Összegyűjtöttem néhányat a kedvenceim közül (köztük egy hangszerelését-átíratát is), **egyres teteleket külön is kiemelve:**

Arnold Schoenberg - Suite im alten Stile, for string orchestra (1934) (29:48)

- I. Overture **0:00**
- II. Adagio **6:03**
- III. Minuet **11:20**
- IV. Gavotte **16:05**
- V. **Gigue 22:16**

Glenn Gould - Schoenberg - Sechs kleine Klavierstücke, Op. 19 (1911) (5:21)

- I. Leicht, zart (**0:00**)
  - II. Langsam (**1:25**)
  - III. Sehr langsam (**2:27**)
  - IV. Rasch, aber leicht (**3:18**)
  - V. Etwas rasch (**3:39**)
  - VI. Sehr langsam (4:08)**
- Glenn Gould (zongora)

Brahms/Schönberg: Klavierquartett g-Moll für Orchester · hr-Sinfonieorchester · Christoph Eschenbach (1937) (48:44)

- I. Allegro **00:00**
- II. Intermezzo. Allegro ma non troppo **14:51**
- III. Andante con moto **23:25**
- IV. **Rondo alla zingarese. Presto 34:14**

hr-Sinfonieorchester – Frankfurt Radio Symphony, vezényel: Christoph Eschenbach
(Alte Oper, Frankfurt, 2017. szeptember 29.)

G. Gould - Ode to Napoleon Buonaparte, Op. 41 (1942) (**A. Schoenberg**) (15:44)

The Juilliard Quartet, Glenn Gould (zongora), John Horton (narrátor)

Arnold Schoenberg - Verklärte Nacht (for string orchestra), Op. 4 (1899) (29:17)

Academy of St. Martin-in-the-Fields, vezényel: Sir Neville Marriner

Schoenberg: Suite for Piano, Op.25 (Boffard) (1921 – 1923) (14:54)

- 00:00** – Prelude
- 01:01** – Gavotte
- 02:11 – Musette (Gavotte da capo at**
- (3:27) 04:37** – Intermezzo
- 08:38** – Menuet (and Trio at
- (10:23) 12:19** – Gigue

Arnold Schönberg - Pelleas und Melisande (1902–1903, rev. 1920) [**w/Score**] (47:36)

Die ein wenig bewegt - zögernd **00:01**

Heftig **05:48**

Lebhaft **09:30**

Sehr rasch **15:00**

Ein wenig bewegt **23:14**

Langsam **24:58**

Ein wenig bewegter **28:44**

Sehr langsam 38:05

Etwas bewegt **38:23**

In gehender Bewegung **40:51**

Breit **42:51**

SWR Sinfonie-Orchester Baden-Baden, vezényel: Bruno Maderna

Arnold Schönberg - Chamber Symphony No. 2 Op. 38 (1907–1908, rev. 1939) | **Cristian Măcelaru | WDR Symphony Orchestra** (47:38)

00:00:00 I. Adagio

00:10:28 II. **Con Fuoco**

ARNOLD SCHOENBERG – zongorakonzert, OPUS 42 (1942) – **GLENN GOULD** (18:35)

Andante

Molto allegro

Adagio

Giocoso

Glenn Gould (zongora), New York Philharmonic Orchestra, vezényel: Dimitri Mitropoulos,

Arnold Schönberg - String Quartet No.2, Op.10 (1907–1908) (30:19)

00:00 - I. Mäßig

07:03 - II. Sehr rasch

14:12 - III. Litanei: Langsam

19:44 - IV. Entrückung: Sehr langsam

New Vienna String Quartet, Evelyn Lear (ének)

Arnold Schoenberg - Gurrelieder (1900–1911) [**Score**] (**4K**) (1:41:06)

PART I

0:00 - 1. Prelude

7:10 - 2. Waldemar: Nun dämpft die Dämmerung

10:55 - 3. Tove: O, wenn des Mondes Strahlen

14:05 - 4. Waldemar: Ross! Mein Ross!

16:58 - 5. Tove: Sterne jubeln

19:23 - 6. Waldemar: So tanzen die Engel

21:39 - 7. Tove: Nun sag ich dir zum ersten Mal

25:28 - 8. Waldemar: Es ist Mitternachtszeit

30:42 - 9. Tove: Du sendest mir einen Liebesblick

36:17 - 10. Waldemar: Du wunderliche Tove!

40:00 - 10a. Orchestral Interlude

44:36 - 11. Voice of the Wood-Dove: Tauben von Gurr

PART II

[56:02](#) - 12. Waldemar: Herrgott, weisst du, was du tatest

PART III

[1:00:25](#) - 13. Waldemar: Erwacht, König Waldemars Mannen wert!

[1:02:28](#) - 14. Bauer: Deckel des Sarges Klappert

[1:05:53](#) - 15. Waldemar's Men: Gegrüsst, O König

[1:10:16](#) - 16. Waldemar: Mit Toves Stimme flüstert der Wald

[1:14:49](#) - 17. Klaus-Narr: Ein seltsamer Vogel

[1:21:01](#) - 18. Waldemar: Du strenger Richter

[1:23:28](#) - 19. Waldemar's Men: Der Hahn erhebt den Kopf Des Sommerwindes wilde Jagd /
The Summer Wind's Wild Hunt

[1:28:46](#) -20. Orchestral Prelude

[1:31:23](#) - 21. Sprecher: Herr Gänsefuss, Frau Gänsekraut

[1:36:25](#) - 22. Mixed Chorus: Seht die Sonne!

Vezényel: Riccardo Chailly

Közreműködik:

Siegfried Jerusalem, Waldemar Brigitte Fassbaender, Waldtaube Hermann Becht és Bauer
Peter Haage (ének)

Narrátor: Klaus-Narr Hans Hotter

Radio Symphony Orchestra Berlin, St. Hedwig's Cathedral Choir, Susan Dunn; Tove

[Arnold Schönberg - A Survivor from Warsaw, Op 46](#) (1947) (6:43)

Gottfried Hornik (narrátor), Wiener Staatsoperchor és Wiener Philharmoniker

Vezényel: Claudio Abbado

[Arnold Schoenberg - 6 Lieder, Op.3](#) (1899–1903) ([Audio + Score](#)) (13:33)

1. Wie George von Frundsberg von sich selber Sang - [0:00](#)

2. Die Aufgeregten - [2:16](#)

3. Warnung - [4:40](#)

4. [Hochzeitslied](#) - [6:32](#)

5. Geübtes Herz - [8:29](#)

6. Freihold - [11:44](#)

Konrad Jarnot (zongora), Urs Liska (zongora)

[A. Schoenberg - Chamber Symphony No. 1, Op.9](#) (1906) ([w/score](#)) (21:52)

[Arnold Schoenberg - Zwei Gesänge Op.1](#) (1898) ([Audio + Score](#)) (16:34)

1. [Dank](#) - [0:00](#)

2. Abschied - [6:53](#)

Dietrich Fischer-Dieska(bariton), Aribert Reimann (zongora)

(Berlin, 1983. I. 22-24.)

[Presto by Arnold Schoenberg](#) (1985) [CAMARADA](#) (7:08)